

Bożena Solecka

Wspomaganie szkoły w motywowaniu uczniów do nauki przez wykorzystanie elementów oceniania kształtującego

Opis działań podjętych
w Zespole Szkół im. Ireny Sendler
w Przemkowie

Tekst: **Bożena Solecka**

Edukator, konsultant kształcenia zawodowego, wieloletni doradca metodyczny, animator działań Szkolnych Organizatorów Rozwoju Edukacji, ekspert w zakresie wdrażania rozwiązań w obszarze e-edukacji oraz wykorzystywania nowych technologii w procesie kształcenia, autorka opracowań metodycznych i dydaktycznych.

Konsultacja merytoryczna:

Elżbieta Matusiewicz

Redakcja i korekta:

Małgorzata Skibińska

Projekt okładki:

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład:

Małgorzata Skibińska

Warszawa 2017

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

Creative Commons – Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Spis treści.....	3
Wstęp	4
Roczny Plan Wspomagania	4
Rola dyrektora	5
Mierzalne rezultaty realizacji wspomagania	5
Formy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli	6
Praktyka i obserwacje.....	7
Działania ukierunkowane na uczniów i rodziców	7
Wnioski z ewaluacji	8
Podsumowanie.....	8

Bądź zmianą, którą pragniesz ujrzeć w świecie.

Mahatma Gandhi

Wstęp

Realizacja zadań w ramach projektu ***Nowa jakość systemu doskonalenia nauczycieli w powiecie polkowickim***, która miała miejsce w roku szkolnym 2013/2014 w Zespole Szkół im. Ireny Sendler w Przemkowie, w obszarze **3. Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki**, przyniosła wymierne rezultaty. Skłoniła też grono pedagogiczne i dyrekcję szkoły do refleksji nad kierunkiem działań w kolejnym roku procesu wspomaganie.

Przeprowadzona ewaluacja wykazała niezadowalający wpływ oceniania na przebieg procesu edukacyjnego. W wyniku pogłębionej diagnozy stwierdzono, że problem ten może się wiązać ze zjawiskami zaobserwowanymi w szkole, takimi jak niski poziom zaangażowania i motywacji uczniów do uczenia się lub niezadowalający poziom ich osiągnięć edukacyjnych.

Nauczyciele zwrócili również uwagę na problem dotyczący przekonania niektórych podopiecznych, że ocena nie dostarcza w stopniu wystarczającym informacji o ich postępach w nauce.

W związku z poglądem funkcjonującym w środowisku uczniowskim, że ocena nie pomaga w nauce bądź w planowaniu indywidualnego procesu uczenia się, albo pomaga w sposób niewystarczający, szkoła zdecydowała, że konieczne jest **wsparcie nauczycieli w zakresie udzielania uczniom informacji zwrotnej pomagającej im się uczyć**.

Dyrekcja szkoły oraz rada pedagogiczna podjęły decyzję o skorzystaniu z oferty Ośrodka Rozwoju Edukacji i realizacji wspomaganie w drugim roku projektu (tj. w okresie od 1 września 2014 do 31 lipca 2015) w obszarze **Ocenianie kształtujące** – jako kontynuacji działań mających na celu zwiększenie motywacji uczniów do nauki.

Roczny Plan Wspomaganie

Wyłoniony z grona nauczycielskiego Szkolny Zespół Zadaniowy przystąpił – wraz ze Szkolnym Organizatorem Rozwoju Edukacji (SORE) – do opracowania Roczno Planu Wspomaganie (RPW), określając cele do osiągnięcia, sposoby ich osiągnięcia, zakładane wskaźniki oraz harmonogram realizacji RPW.

W drugim roku wspomaganie szkoły jako cel główny wyznaczono realizację pomocy nauczycielom we wprowadzeniu systemu oceniania kształtującego, który w założeniu miał wpłynąć na zwiększenie motywacji oraz poczucia odpowiedzialności uczniów za proces edukacyjny i uzyskany efekt, czyli ich osiągnięcia edukacyjne.

Na podstawie pogłębionej diagnozy oraz warsztatów diagnostyczno-rozwojowych Zespół Zadaniowy opracował – wraz z SORE – Roczno Plan Wspomaganie, w którym określono następujące cele szczegółowe:

- 1) Zdobyć przez nauczycieli wiedzy na temat metod oceniania kształtującego.
- 2) Poszerzenie kompetencji związanej z udzielaniem informacji zwrotnej w ocenianiu uczniów oraz w komunikacji z ich rodzicami.
- 3) Przygotowanie szkoły do wdrażania wybranych elementów oceniania kształtującego.
- 4) Opracowanie i wdrożenie modelu pozwalającego na trwałe stosowanie wybranych metod oceniania kształtującego na wybranych przedmiotach.
- 5) Nabycie przez nauczycieli kompetencji w zakresie gromadzenia i analizowania danych dotyczących skuteczności wprowadzanych metod.

W dokumencie RPW szczegółowo określono role i zadania osób uczestniczących w procesie wspomagania, tj. SORE, zewnętrznych ekspertów i specjalistów Szkolnego Zespołu Zadaniowego, nauczycieli, wychowawców, uczniów i rodziców.

Rola dyrektora

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na znaczącą rolę dyrektora szkoły, który jednocześnie był **inicjatorem zmiany mającej nastąpić w wyniku wspomagania**. Odpowiedzialność dyrektora i jego zaangażowanie w proces zmian były ogromne. Dyrektor:

- pomagał SORE w diagnozie potrzeb szkoły, której wynikiem był wybór oferty ORE do realizacji;
- koordynował powołanie Szkolnego Zespołu Zadaniowego i wybór lidera Zespołu Zadaniowego;
- umożliwiał kontakty z SORE w celu sprecyzowania treści programowych ujętych w RPW;
- brał czynny udział w zatwierdzeniu RPW i monitorowaniu procesów jego realizacji w ramach pełnionego nadzoru pedagogicznego;
- stwarzał warunki organizacyjne do wykonania zadań zawartych w RPW;
- informował społeczność szkolną (nauczycieli, uczniów, rodziców) o terminach i miejscach realizacji zadań w ramach RPW;
- uczestniczył w procesie informacyjnym w celu podsumowania – ewaluacji działań RPW.

Mierzalne rezultaty realizacji wspomagania

Istotne na poziomie opracowywania RPW było określenie mierzalnych rezultatów realizacji wspomagania w obszarze **Ocenianie kształtujące**. Szkolny Zespół Zadaniowy wyszczególnił następujące mierzalne rezultaty:

- 1) Uczniowie częściej i chętniej podejmują rozmowy z nauczycielami na temat ich udziału w procesie uczenia się (określanie celów, precyzowanie wymagań, możliwość poprawy osiągnięć).

- 2) Nauczyciele systematycznie wykorzystują wybrane do wdrożenia elementy oceniania kształtującego.
- 3) Poprawiają się wyniki nauczania.
- 4) Wzrasta motywacja uczniów i ich zaangażowanie (aktywność).
- 5) Zwiększa się zainteresowanie rodziców procesem uczenia się dzieci.

Formy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli

Ocenianie kształtujące w edukacji było znane większości nauczycieli – zasadniczo korzystali oni z opracowań metodycznych na ten temat. W praktyce natomiast szkoła nie miała doświadczenia na tym polu. Z tego powodu trakcie realizacji Roczego Planu Wspomagania zaproponowano nauczycielom uczestnictwo w czterech formach doskonalenia zawodowego prowadzonych przez ekspertów zewnętrznych.

Pierwszym szkoleniem skierowanym do nauczycieli było seminarium pt. ***Elementy oceniania kształtującego. Strategie oceniania kształtującego***, którego zakres tematyczny i założenia programowe dotyczyły następujących kwestii:

- istota oceniania kształtującego;
- właściwe określanie celów i kryteriów oceny w ocenianiu kształtującym;
- sposoby formułowania informacji zwrotnej dla ucznia i rodzica;
- różnice między ocenianiem sumującym a kształtującym.

Wysiłki nauczycieli skoncentrowane były na szukaniu odpowiedzi na pytanie: „Jak sformułować pełną informację zwrotną dla ucznia na różnorodnych zajęciach przedmiotowych, dotyczącą jego różnorodnych prac?”.

Kolejna forma szkoleniowa miała charakter warsztatów dla nauczycieli pt. ***Dobre praktyki nauczycielskie stosowania oceniania kształtującego realizowane na zajęciach różnych przedmiotów***. Podczas warsztatów nauczyciele uczyli się m.in., jak dzięki jasno określonym wymaganiom i stosowanej informacji zwrotnej (choćby w formie komentarza kształtującego) stwarzać szanse każdemu uczniowi na osiągnięcie sukcesu na miarę jego możliwości. Nauczyciele mogli doskonalić kompetencję w zakresie oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów w sposób kształtujący. Wypracowywali własne sposoby pracy z wykorzystaniem informacji zwrotnej, dostosowując jej formę do etapu kształcenia, specyfiki przedmiotu i rodzaju pracy.

Trzecie szkolenie pt. ***Jak wykorzystać ocenianie kształtujące w pracy z uczniem przejawiającym zaburzenia zachowania oraz z uczniem zdolnym*** było okazją do wymiany doświadczeń na temat metod rozpoznawania przez nauczyciela zaburzeń ucznia, budowania strategii pomocy, charakterystyki i rozpoznawania zdolności ucznia, potrzeb ucznia uzdolnionego, trudności w pracy z uczniem zdolnym oraz stosowania oceniania kształtującego (OK) w pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Ostatnie szkolenie pt. ***Jak stosować OK, aby szkoła była OK?*** miało formę seminarium i było poświęcone trudnościom związanym z wykorzystaniem oceniania kształtującego w praktyce szkolnej, sposobom uzyskania wsparcia rodziców, wspomagającej roli dyrektora szkoły w procesie wdrażania OK, a także przygotowaniu dokumentacji potrzebnej nauczycielowi oceniającemu kształtująco.

Praktyka i obserwacje

Realizacja zadań przewidzianych w Rocznym Planie Wspomagania zakładała również, że w okresie od listopada 2014 do maja 2015 nauczyciele przeprowadzą zajęcia, na których praktycznie wykorzystają wiedzę i umiejętności z zakresu oceniania kształtującego przy jednoczesnym dostosowaniu metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych uczniów. Dlatego też nauczyciele aktywnie uczestniczyli w indywidualnych konsultacjach z ekspertem zewnętrznym, które okazały się bardzo pomocne w przygotowaniu do przeprowadzenia zajęć. Ponadto ekspert zewnętrzny uczestniczył w spotkaniach zespołów przedmiotowych mających na celu **opracowanie indywidualnych i zespołowych metod oceniania kształtującego, a także monitorowanie i doskonalenie wprowadzonych rozwiązań.**

Na przeprowadzonych zajęciach lekcyjnych, które podlegały obserwacji koleżeńskiej bądź eksperckiej, nauczyciele pozyskiwali informację zwrotną na temat realizowanych celów lekcji, ale przede wszystkim przekazywali uczniom informację o ich osiągnięciach i niedociągnięciach oraz udzielali wskazówek z zakresu doskonalenia umiejętności.

Technika zadawania pytań wymagała od nauczycieli ogromnego zaangażowania i wiązała się ze zmianami w warsztacie pracy. Podczas zajęć z młodzieżą obserwowano wykorzystanie technik motywujących i angażujących uczniów, które aktywizowały ich do samodzielnego pozyskiwania informacji i wyciągania wniosków. Uczniowie otwarcie komunikowali, że **wymagania edukacyjne pomagają im się uczyć, planować naukę oraz efektywnie przygotowywać się do zajęć i sprawdzianów.** Z obserwacji wynikało również, że wzrasta zainteresowanie uczniów nauką.

Działania ukierunkowane na uczniów i rodziców

W trakcie wspomagania pracy szkoły w obszarze **Ocenianie kształtujące** podejmowane były także działania ukierunkowane na uczniów – przede wszystkim tzw. „uczniów trudnych”. Dla tej grupy podopiecznych zorganizowany został cykl warsztatów wspomagających pracę w zakresie zwiększenia motywacji do nauki oraz technik skutecznego uczenia się. Zajęcia realizowane były przez psychologów z Powiatowego Ośrodka Poradnictwa Psychologiczno-Pedagogicznego i Doradztwa Metodycznego (POPPPiDM) w Polkowicach, a warsztaty miały w założeniu **pomóc uczniowi odnieść sukces na miarę jego możliwości.** W związku z tym szkoła obrała sobie za cel stworzenie odpowiednich warunków umożliwiających tzw. „trudnemu uczniowi” osiągnięcie sukcesu – mierzonego systematycznym wzrostem jego umiejętności w poszczególnych obszarach aktywności dydaktycznej i wychowawczej.

Zespół Szkół im. Ireny Sendler w Przemkowie aktywnie podejmował działania w zakresie integracji środowiska lokalnego i tworzenia przez szkołę centrum kulturowego dla społeczności lokalnej, dlatego **włączenie rodziców w proces wspomagania** stało się zadaniem wskazanym do realizacji w ramach RPW. Dla rodziców uczniów zostały zorganizowane spotkania z psychologiem POPPPiDM w Polkowicach na temat: ***Jak skutecznie motywować dziecko, aby osiągnęło sukces w życiu?*** oraz ***Jak skutecznie komunikować się z dorastającym dzieckiem?***

Wnioski z ewaluacji

Skuteczność procesu wspomagania podlegała ewaluacji i ocenie, w wyniku których wyciągnięto następujące wnioski:

- 1) Podczas realizacji działań w ramach projektu ***Nowa jakość systemu doskonalenia nauczycieli w powiecie polkowickim*** cenna okazała się diagnoza problemów szkoły w różnych obszarach – wskazująca na te z nich, w których kadra pedagogiczna chciałaby się doskonalić. Uwzględniają one specyfikę pracy z uczniem przy wykorzystaniu elementów i strategii oceniania kształtującego.
- 2) Cenne okazały się również konsultacje z ekspertem zewnętrznym w zakresie właściwego określania celów i kryteriów oceny w ocenianiu kształtującym oraz sposobów formułowania informacji zwrotnej dla ucznia i rodzica.
- 3) Nauczyciele zdobyli cenną wiedzę z określonych dziedzin, którą następnie samodzielnie wykorzystali w praktyce, pracując w zespołach przedmiotowych.
- 4) Wartościowe i przydatne w codziennej pracy nauczycieli okazały się materiały szkoleniowe przygotowane w wersji papierowej i na nośniku CD.
- 5) W celu zapewnienia trwałości zmiany nauczyciele i wychowawcy wdrażają zdobytą wiedzę i umiejętności w praktykę szkolną oraz realizują pomysły wypracowane na spotkaniach z ekspertem zewnętrznym.

Podsumowanie

Efektem procesu zmian było wdrożenie do praktyki szkolnej niektórych elementów oceniania kształtującego, głównie **komunikowania celu lekcji**, skutecznego **przekazywania wymagań edukacyjnych**, formułowania **pytań kluczowych lub informacji zwrotnej** w relacji uczeń – nauczyciel.

W wyniku ewaluacji procesu wspomagania zaobserwowano, że **komunikowanie celu lekcji i wymagań edukacyjnych** stało się czynnością naturalną u wielu nauczycieli.

Nauczyciele podjęli trud pracy nad technikami zadawania pytań, wykazując wyraźny postęp w tym zakresie. **Zmiana w organizacji procesu lekcyjnego** została zauważona przez uczniów i ich rodziców.

Proces lekcyjny z wykorzystaniem elementów oceniania kształtującego okazał się dla uczniów ciekawszy. W procesie kształcenia wzrastała ich **świadomość wymagań i oczekiwań**.

Potrzebę zmiany zauważali sami nauczyciele. Z czasem uświadomili sobie, że **zmiana metod pracy** może być **czynnikiem sprzyjającym zwiększeniu efektywności kształcenia**. Dlatego większość z nich dostrzegła w ocenianiu kształtującym **szansę na przyszły sukces edukacyjny uczniów**.

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

